

MAJOITUKSET JA MAJOITTUJAT LAPISSA

Pasi Satokangas & Markku Vieru

Majoitustilastointi

Tilastokeskus tuottaa majoituspalvelujen tarjontaa, käyttöä ja hintatasoa kuvaavaa *majoitustilastoa*. Majoitustilasto tuotetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston matkailutilastoasetuksen (692/2011) velvoittamana, ja tiedot toimitetaan Eurostatin eli Euroopan unionin tilastotoimiston käyttöön. Tilasto laaditaan tilastolain mukaisesti. Tarjontaa kuvataan kapasiteettitiedolla eli toimipaikkojen, huoneiden ja vuodepaikkojen lukumäärillä. Käyttöä mitataan huoneiden ja vuodepaikkojen käyttöasteella sekä saapuneiden ja yöpyneiden vieraiden määrillä. Hintatasoa kuvataan huoneen tai mökin ja yöpymisen keskihinnoin. Majoitustilaston tietoja on saatavilla alueittain myös yksittäisistä kunnista ja matkailukeskuksista. Tietoja ei kuitenkaan julkaista, jos alueella ei ole vähintään kolmea majoitustoimipaikkaa. (Tilastokeskus, 2017d.)

Majoitustilaston tiedot kerätään majoitusliikkeiltä, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunu- tai matkailuautopaikkaa. Tätä pienemmät yritykset jäävät tilaston ulkopuolelle – ne tarjoavat niin sanottua *rekisteröimätöntä majoitusta*. Vuodepaikkojen määrää koskeva tilastoinnin kynnysarvo on määritelty edellä mainitussa matkailutilastoasetuksessa. Eräiden arvioiden mukaan Lapissa jopa suurin osa yöpymisistä jää rekisteröinnin ulkopuolelle (Lapin liitto, 2017, s. 10). Rekisteröimätön majoitus on yleistä etenkin hiihtokeskuksissa, joissa on paljon mökkimajoitusta. Viime aikoina yleistynyt jakamistalouden alustojen kautta vuokrattava majoitus lisää osaltaan rekisteröimätöntä majoitusta ja siihen liittyviä kysymyksiä.

Majoitustilaston tiedot kerätään kuukausittain sähköisesti joko web-lomakkeella tai suoraan majoitusliikkeen tietojärjestelmästä (Tilastokeskus, 2017d). Jos yritykset eivät tee niiltä vaadittuja ilmoituksia, tilastojen välittämä kuva edes tilastoinnin piiriin kuuluvasta majoituksesta ei vastaa todellisuutta. Tilastotiedot voivat vääristyä puuttuvien tietojen vuoksi erityisesti sellaisissa kunnissa, joissa on vähän majoitusliikkeitä ja joissa sen takia yhdenkin yrityksen antamat tiedot vaikuttavat kokonaiskuvaan. TILMA-hankkeessa etsittiin Lappia koskevista matkailutilastoista mahdollisia puuttuvista ilmoituksista johtuvia tilastovääristymiä. Vääristymien etsiminen on helpointa kunnissa, joissa majoitusyrityksiä on vähän, kun taas suurten matkailukuntien tilastoista ilmiötä on jopa mahdotonta tunnistaa. Aivan viime vuosilta ei löytynyt havaintoja, joiden olisi voinut selvästi epäillä johtuvan majoitusilmoitusten laiminlyönneistä.

Yritykset jaetaan toimialatilastoissa eri aloille TOL 2008 -luokituksen mukaan. Esimerkiksi majoitusyritysten olisi huolehdittava toimialatiedon päivittämisestä tarpeen mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan koko maan matkailutilastoista puuttunee jopa 5 000 – 6 000 maatilamatkailuyritystä, jotka kuuluisivat nykyisen toimintansa perusteella

matkailun toimiluokkiin mutta joiden toimialana tilastoissa on niiden entinen päätoimiala maatalous (Vesterinen, 2017).

Jotta majoitustilastot saataisiin mahdollisimman kattaviksi, yrityksiä voisi ohjeistaa esimerkiksi seuraavanlaisella tietoiskulla:

Mahdollista matkailun seuranta – muista majoitusilmoitus!

- Majoitustilastointi **perustuu** Euroopan parlamentin ja neuvoston **asetukseen** (N:o 692/2011).
- Yritysten tiedonantovelvollisuus perustuu **tilastolakiin** (280/2004, 14§).
- Tiedustelun piiriin kuuluvat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua leirintäpaikkaa.
- Tietoja käytetään mm. **matkailun seurantaan ja edistämiseen** sekä matkailuinves-
tointien suunnitteluun.
- Vastaamatta jättäminen voi vääristää kuvaa matkailun merkityksestä alueellasi.

Päivitä toimialatieto tarpeen vaatiessa

- Jos yrityksen toiminta muuttuu käytännössä esim. maataloudesta majoitukseen, on syytä muuttaa myös yrityksen toimialatieto.
- Mikäli monien yritysten toimialatieto on väärä, myös kokonaiskuva matkailun merkityksestä vääristyy.

Aktiivisessa myynnissä oleva majoitustarjonta

Rekisteröimättömän – siis tilastojen ulkopuolelle jäävän – majoituksen selvittämiseksi on käytetty erilaisia aineistoja: yrityskyselyjä (Lahovuuo & Mikkonen, 2014; Lassila, 2015), majoitusvälittäjäkyselyjä (TAK, 2015), tarjonnan kartoituksia (Holmberg, Lopez & Ritalahti, 2014) ja vedenkulutusmittauksia (Muhonen, 2016; Pikkarainen, 2014; Saijets, 2009). Jokaiseen aineistoon liittyy omat haasteensa, jotka koskevat yleensä joko aineiston hankinnan työläyttä, heikkoa edustavuutta tai epätarkkuutta. Suuren majoitusyritysjoukon tavoittaminen kyselyllä on työlästä ja voi alhaisen palautusprosentin vuoksi tuottaa yleistettävyysoongelmia. Tällöin myös tilastotiedon luotettava täydentäminen toteutuu vain osittain. Kevyemmät aineistot, kuten esimerkiksi vedenkulutustieto, ovat helpompia ja edullisempia hankkia. Tarkasteltavan alueen kokonaisvedenkulutusmäärien ja vastaavien majoituslukujen välisen yhteyden selvittäminen edellyttää kuitenkin useiden, vaikeasti kontrolloitavissa olevien tekijöiden huomioimista ja oletuksia keskimääräisestä vedenkulutuksesta henkilöä kohden. Niiden tulokset jättävätkin usein paljon avoimia kysymyksiä. Myös niiden alueellinen kattavuus on yleensä rajallinen.

TILMA-hankkeessa kartoitettiin Lapin maakunnan alueen majoituskapasiteetti pääosin internetistä saatavilla olevien tietojen pohjalta. Tähän menetelmään päädyttiin, koska internet-pohjainen markkinointi on nykyään pääasiallinen tapa majoituksen tarjoamisessa.

Majoitustarjontaa koskevan tiedon oletettiin siksi olevan vähintään tyydyttävästi saatavilla internetistä. Majoitustarjonta kartoitettiin seuraavista lähteistä:

- Kuntien internetsivut
- Matkailukeskusten internetsivut
- Matkailun alueyhdistysten yrityslistat
- Majoitusvälitysyriyten internetsivut
- Tilastokeskuksen toimialaluokan 55 Majoitus toimipaikkalista
- Airbnb-sivusto (<https://www.airbnb.fi/>)
- Booking.com-sivusto (<https://www.booking.com/>)
- Lomarengas (<https://www.lomarengas.fi/>)
- Nettimökki (<https://www.nettimokki.com/>)
- Yllä mainituista lähteistä löydettyjen yritysten internetsivut

Näiden lähteiden pohjalta saatiin muodostettua todennäköisesti varsin kattava, yritysten vastausaktiivisuudesta riippumaton kuva kokonaismajoituskapasiteetista Lapissa.

Yritysten lisäksi mukaan otettiin yksityishenkilöiden muun muassa jakamistalouden alustoilla tarjoama majoitus. Kartoitus kuvaa siis aktiivisessa myynnissä olevaa majoitustarjontaa. Majoittajalla tarkoitetaan majoitusliikettä tai yksityistä majoitusvuokraajaa. Majoitusliike on lyhytaikaista majoitustoimintaa tarjoava hotelli tai motelli, matkustajakoti, retkeilymaja, lomakylä tai leirintäalue (Tilastokeskus, 2017b).

Jokainen internetlähde käytiin läpi ja samalla koostettiin listaa majoittajista ja niiden tarjoamista vuodepaikoista. Majoittajat listattiin taulukkolaskentaohjelmaan, jolloin listan laatija huomasi, jos oli kirjaamassa listaan samaa majoittujaa uudelleen. Näin voitiin välttää päällekkäisyyksiä saman majoittajan esiintyessä useassa myyntikanavassa tai listauksessa. Kun majoitustarjoaja oli tunnistettu, sen tarjoama vuodepaikkojen lukumäärä tarkistettiin kohteen internetsivulta, jos vuodepaikkoja koskevaa tietoa ei löytynyt muista lähteistä. Kartoituksen tulokset lähetettiin tarkistettavaksi kuntiin niiden matkailun kehittämisestä vastaaville tahoille, ja osa kunnista toimitti tarkennuksia listoihin. On mahdollista, että jokin kohde on kirjautunut mukaan useampaan kertaan. Toisaalta voi olla olemassa piilotarjontaa, joka ei näy tuloksissa esimerkiksi siitä syystä, että kartoitus tehtiin vuoden 2017 kevät-talven ja alkukesän aikana. Tehty kartoitus antaa kuitenkin todennäköisesti suhteellisen tarkan kuvan rekisteröidyn ja rekisteröimättömän majoituskapasiteetin kokonaistarjonnasta Lapissa.

Taulukossa 1 on esitetty kartoituksen tuottama tieto majoituskapasiteetista Lapin kunnissa. Kaikista kunnista löytyi tilastoimatonta (rekisteröimätöntä) majoituskapasiteettia. Rekisteröityjä vuodepaikkoja oli Lapissa vuonna 2016 yhteensä runsaat 25 000. Kartoituksen pohjalta arvioitu aktiivisessa myynnissä olevien vuodepaikkojen kokonaismäärä Lapissa oli noin 54 000. Rekisteröimättömiä vuodepaikkoja oli tämän mukaan runsaat 29 000 eli jonkin verran enemmän kuin rekisteröityjä.

Taulukko 1. Aktiivisessa myynnissä oleva majoitustarjonta Lapissa kunnittain vuonna 2016.

Kunta	Tilastoidut vuodepaikat ¹	Vuodepaikat kartoituksen mukaan	Tilastoitujen vuodepaikkojen osuus (%)	Kerroin ²
Enontekiö	1 334	2 540	52,5	1,9
Inari	4 080	6 925	58,9	1,7
Kemi	629	747	84,2	1,2
Kemijärvi	693	1 531	45,3	2,2
Keminmaa	145	350	41,4	2,4
Kittilä	4 394	11 956	36,8	2,7
Kolari	4 249	9 246	46,0	2,2
Muonio	1 377	1 918	71,8	1,4
Pelkosenniemi	865	1 510	57,3	1,7
Pello	304	532	57,1	1,8
Posio	235	1 164	20,2	5,0
Ranua	174	676	25,7	3,9
Rovaniemi	3 508	6 216	56,4	1,8
Salla	1 108	2 346	47,2	2,1
Savukoski	157	390	40,3	2,5
Simo ³	.	607	.	.
Sodankylä	1 808	3 177	56,9	1,8
Tervola ³	.	122	.	.
Tornio	234	724	32,3	3,1
Utsjoki	424	1 141	37,2	2,7
Ylitornio	450	638	70,5	1,4
Koko Lappi⁴	25 294	54 456	46,4	2,1

¹ Tilastokeskus, 2017c.

² Luku, jolla rekisteröity majoitus on kerrottava, jotta saadaan kartoituksen mukainen vuodepaikkojen kokonaiskapasiteetti.

³ Simon ja Tervolan majoituskapasiteettia ei esitetä vähäisen majoitusliikemäärän vuoksi tietosuojasyistä.

⁴ Sisältää myös Simon ja Tervolan tilastoidut vuodepaikat.

Majoitustilasto näyttää antavan kattavimman kuvan myynnissä olevista vuodepaikoista Kemissä, Muonioissa ja Ylitorniolla. Myös Inarissa, Pelkosenniellä, Pellosa, Sodankylässä, Rovaniemellä ja Enontekiöllä majoitustilasto kattoi vähintään puolet kaikesta kaupallisesta majoituskapasiteetista. Näiden kuntien joukossa oli siis sekä kaupunkeja, suuren matkailukeskuksen kuntia että vähemmän matkailukohteiksi profiloituneita kuntia. Posiolla, Ranualla, Torniossa² ja Kittilässä puolestaan rekisteröimätöntä majoituskapasiteettia oli selvästi enemmän kuin tilastoinnin piirissä olevaa. Rekisteröimättömän ja rekisteröimättömän majoituksen suhde ei siis näytä olevan suoraan riippuvainen kunnan asukasmäärästä tai matkailullisesta profiilista.

Taulukossa esitetyt kuntakohtaiset kertoimet voidaan hyödyntää jatkossa tietojen päivittämisessä, jos oletetaan, että rekisteröity ja rekisteröimätön majoitus kasvavat samassa suhteessa. Hieman työlämpi menetelmä tietojen päivittämiseen on käydä läpi majoittajien lukumäärä edellä mainituista ja vastaavista lähteistä sekä soveltaa sen jälkeen nyt tehdyn kartoituksen mukaista kuntakohtaista keskimääräistä vuodepaikkojen määrää majoittajaa kohden. Myös vuodepaikkatietojen päivittäminen aina uudelleen internetlähteistä on huomattavasti työlämpää, koska tiedot ovat saatavissa usein vain majoitustarjoajien omilta sivuilta.

TILMA-hankkeessa pyrittiin arvioimaan rekisteröimätöntä majoitusta myös eräiltä alueilta saatujen vedenkulutustietojen avulla. Tätä koskevat tulokset on esitelty liitteessä 1. Vedenkulutukseen perustuvat laskelmat antoivat jossain määrin vastaavia tuloksia kuin majoituskartoituksen tulokset. Koska kokonaisvedenkulutuksesta lähtevässä laskentaketjussa on useita vaikeasti kontrolloitavissa olevia muuttujia sekä erilaisia tuloksiin vaikuttavia tekijöitä (kuten päiväkävijöiden ja vakinaisten asukkaiden vedenkulutus), voi menetelmää pitää enemmänkin kokeiluna kuin täsmällisiä tuloksia antavana.

² Majoitustilaston menetelmäselosteissa on mainittu, että yksi sähköistetty leirintäpaikka luetaan kapasiteetitilaskennassa neljäksi vuodepaikaksi. Tilastojen tarkastelu osoitti, että joissakin tapauksissa sähköpaikat on todennäköisesti kirjattu tilastoihin vain yhtenä vuodepaikkana yksikköä kohden. Tornion leirintäalueella on paljon sähköistettyjä leirintäpaikkoja, joten arvio rekisteröidyn ja rekisteröimättömän majoituskapasiteetin suhteesta on Torniossa epävarmempi kuin muissa kunnissa. Tilanne on sama Simossa, jonka majoituskapasiteettitietoa ei tietosuojasyistä ole esitetty taulukossa 1.

Yöpymiset maksullisessa majoituksessa

Yöpymisiä Lapin maakunnan alueella sijaitsevilla majoitusliikkeillä oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 yhteensä noin 2,7 miljoonaa (Tilastokeskus, 2018). Tähän lukuun sisältyvät vain yöpymiset rekisteröidyissä maksullisissa majoitusliikkeissä.

Koska rekisteröimättömiä vuodepaikkoja on siis jopa enemmän kuin rekisteröityjä, olisi hyvä saada tietoa myös niissä tapahtuvien maksullisten yöpymisten määrästä. Tampereen yliopistossa tehdyn pro gradu -tutkielman mukaan 2000-luvun alussa Lapissa toteutuneista yöpymisistä 10 % oli rekisteröimättömiä. (Peräkääly, 2005, s. 53.) Arvion esittämisestä on jo kulunut aikaa, ja se sisältää vain pienten majoitusliikkeiden yöpymiset, ei yksityisvuokrausta. Myös tilastointikäytäntö oli tuolloin erilainen, koska rekisteröity majoitus kattoi vähintään 10 huoneen majoitusliikkeen, kun tilastointikynnys on nykyään 20 vuodepaikkaa. Tutkielmassa hyödynnettiin rekisteröimättömän kapasiteetin laskemisessa majoitusliikerekisteriä ja rekisteröimättömien yöpymisten laskennassa pienimpien tilastoitujen (10–19 huonetta) majoitusliikkeiden käyttöastetietoa (Peräkääly, 2005, s. 5). Pienten majoitusliikkeiden käyttöaste Lapissa oli tuolloin 8 %. Jos samaa käyttöastetta sovelletaan tässä TILMA-hankkeen kartoituksessa tehtyyn arvioon rekisteröimättömästä majoituskapasiteetista Lapissa, saadaan tulokseksi noin 800 000 yöpymistä vuonna 2016. Tämä tapa laskea yöpymisiä on vain yksi keino arvioida yöpymisiä rekisteröimättömässä majoituksessa, mutta näin saadaan kuitenkin jokin kiintopiste ilmiön mittaamiseen.

Rekisteröimättömien yöpymisten määrän laskeminen edellyttäisi omaa selvitystä, jossa tulisi huomioida sekä pienten majoitusyritysten että yksityismajoituksen käyttöasteet. Yksityismajoituksessa toteutuvien yöpymisten määrän mittaaminen edellyttäisi tietojen järjestelmällistä saamista jakamistalouden alustojen ylläpitäjiltä. Tällaisia tietoja tarjoavista uusista palveluista on esimerkkinä ainakin Airdna (ks. luku *Vertaismajoituksen tilastointia – Airbnb Rovaniemellä*, s. 31).

Yöpymiset ilmaismajoituksessa

Kaikki matkailijat eivät käytä maksullista majoitusta, vaan osa yöpyy omassa vapaa-ajan asunnossa tai majoittuu sukulaisten tai tuttavien luona. Myös ilmaismajoituksessa yöpyvien määrää arvioitiin TILMA-hankkeessa.

Omassa vapaa-ajan asunnossa yöpyvät

Omassa vapaa-ajan asunnossa yöpyvien matkailijoiden määrän selvittämiseen on useita menetelmiä: muun muassa väestörekisterikeskuksesta hankittuihin tietoihin perustuva kysely loma-asuntojen omistajille sekä aikaisempien tutkimusten ja tilastojen hyödyntäminen (ks. esim. Kauppila, 2001, s. 47). TILMA-hankkeessa arvioitiin tilastojen ja aikaisemmista tutkimuksista saatujen tietojen pohjalta omassa vapaa-ajan asunnossa tapahtuvien yöpymisten määrää Lapissa.

Kunnan ulkopuolella asuvien henkilöiden omistamissa vapaa-ajan asunnoissa yövytään Lapissa keskimäärin 68 vuorokautena vuodessa (FCG, 2016). Se vastaa 18,6 prosentin keskimääräistä käyttöastetta. Käyttöaste vaihtelee asunnoittain ja kunnittain, joten kuntakohtaisia tuloksia on syytä tulkita varauksella. Kotitalouksien koko Suomessa vuonna 2013 oli keskimäärin 2,06 henkilöä (Tilastokeskus, 2013). Käyttöasteen ja kotitalouksien koon pohjalta laskettuna ulkopaikkakuntalaisten yöpymisiä on yhdessä vapaa-ajan asunnossa vuosittain keskimäärin 140. Edellä todetun pohjalta taulukossa 2 on esitetty omilla vapaa-ajan asunnoilla toteutuvat keskimääräiset yöpymiset Lapin kunnissa vuonna 2016. Ulkopaikkakuntalaisten omistamien vapaa-ajan asuntojen lukumäärät perustuvat Tilastokeskuksen tietoihin (Hermiö, 2017). Lapissa oli vuonna 2016 yhteensä 31 481 vapaa-ajan asuntoa, joista 15 091 oli ulkopaikkakuntalaisten (siis asunnon sijaintikunnan ulkopuolella asuvien) omistuksessa. Edellä esitetyn pohjalta laskettuna saadaan omassa vapaa-ajan asunnossa tapahtuneiden ulkopaikkakuntalaisten yöpymisten määräksi noin 2,1 miljoonaa. Koska laskennassa käytetty vapaa-ajan asuntojen käyttöastetta koskeva tieto oli maakunnallinen ja kotitalouksien kokoa koskeva tietoa valtakunnallinen, alueellinen vaihtelu jää laskennassa huomiotta, mikä on syytä huomioida varsinkin kuntakohtaisia tuloksia tarkasteltaessa.

Lapissa oli varsin paljon (8 254) myös sellaisia vapaa-ajan asuntoja, joiden omistaja oli tuntematon; tyypillisesti omistajana on tällöin perikunta, yhteisomistaja tai ulkomailla asuva henkilö (Hermiö, 2017). Koska tähän ryhmään mahdollisesti sisältyviä ulkopaikkakuntalaisia omistajia ei huomioitu laskennassa, omilla vapaa-ajan asunnoilla toteutuneita yöpymisiä on todennäköisesti edellä esitettyä enemmän.

Taulukko 2. Ulkopaikkakuntalaisten omistuksessa olevien vapaa-ajan asuntojen määrä ja niissä toteutuneiden yöpymisten arvioitu määrä Lapissa kunnittain vuonna 2016.

Kunta	Ulkopaikkakuntalaisten omistamia vapaa-ajan asuntoja (Hermiö, 2017)	Yöpymisiä ¹
Enontekiö	599	83 860
Inari	1 406	196 840
Kemi	59	8 260
Kemijärvi	888	124 320
Keminmaa	253	35 420
Kittilä	1 542	215 880
Kolari	1 172	164 080
Muonio	540	75 600
Pelkosenniemi	411	57 540
Pello	581	81 340
Posio	1 645	230 300
Ranua	885	123 900
Rovaniemi	899	125 860
Salla	740	103 600
Savukoski	342	47 880
Simo	594	83 160
Sodankylä	797	111 580
Tervola	296	41 440
Tornio	351	49 140
Utsjoki	387	54 180
Ylitornio	704	98 560
Koko Lappi	15 091	2 112 740

¹ Taulukossa esitetty yöpymisarvio perustuu vapaa-ajan asuntojen käyttöasteeseen ja kotitalouksien kokoon.

Sukulaisten ja tuttavien luona yöpyvät

Sukulaisten ja tuttavien luona yöpymisiä voidaan selvittää kotitalouksille suunnatuilla erilliskyselyillä, jolloin saadaan selville myös ilmiön alueelliset piirteet ja erot. Kohdealueen kotitalouksien osoitteet pyydetään väestörekisterikeskukselta ja tiedot kerätään satunnais-

otannalla. (Kauppila, 2001, s. 42.) Laskennassa voidaan käyttää myös matkailijoita haastatteleamalla kerättyjä tietoja, jolloin tulokset eivät kuvaa kotitaloutta kohti kertyviä yöpymisiä vuositason vaan yöpymisvuorokausien määrää tarkasteltavan matkan aikana (Kauppila, 2001, s. 43.)

Jos kyselyn järjestämiseen ei ole mahdollisuutta, voidaan hyödyntää aikaisempien tutkimusten ja tilastojen antamia tietoja. Näin tehtiin myös TILMA-hankkeessa. Visit Finlandin (ennen Matkailun edistämiskeskus) sekä useiden empiiristen tutkimusten mukaan kotitalouksissa toteutuvien yöpymisten laskemisessa voidaan käyttää lukua 25 (Kauppila, 2001, s. 44). Tämä tarkoittaa sitä, että kotitalouksissa oletetaan toteutuvan vuosittain keskimäärin 25 sukulaisten tai tuttavien yöpymistä. Tämä Matkailun edistämiskeskuksen tuottama kotitalouksissa toteutuvia yöpymisiä koskeva tieto on peräisin vuodelta 1985, eikä se siten enää välttämättä kuvaa tämänhetkistä tilannetta. Jos oletetaan, että kotitalouden koko vaikuttaa yöpyjien määrään, laskentatietoja voidaan päivittää sen perusteella. Vuonna 2015 kotitalouden keskimääräinen koko oli 2 henkilöä. Kotitalouksien koon muutos huomioiden yhdessä kotitaloudessa toteutuisi nykyään 22 yöpymistä. Lapissa oli vuonna 2015 yhteensä 87 441 asutokuntaa (Tilastokeskus, 2017a). Edellä esitettyä kaavaa soveltaen saadaan vuositason arvioiksi yhteensä 1 923 702 yöpymistä sukulaisten ja tuttavien luona Lapin maakunnan alueella. Koska laskelman pohjana oleva yöpymisten keskimääräistä määrää koskeva pohjatieto ei ole ajantasainen ja koska lomailuun liittyvät tottumukset muuttuvat ajan myötä, tähän lukuun tulee suhtautua varauksella. Kauppilan (2001, s. 44) mukaan aiempiin tutkimuksiin tukeutumisessa on heikkoutena myös alueellisten piirteiden katoaminen: huomioimatta jäävät esimerkiksi muuttovoitto- ja tappioalueiden sekä suositujen matkailukohteiden vaikutukset. Jatkossa tulisikin harkita erillisen selvityksen järjestämistä, jos halutaan saada tarkempaa tietoa sukulaisten ja tuttavien luona yöpymisistä Lapissa ja varsinkin yksittäisissä kunnissa.

Sohvasurffaajat

Ilmaismajoittumisen uudeksi muodoksi tuli 2010-luvulla jakamistalouden piiriin kuuluva niin sanottu sohvasurffaajaus eli vieraiden majoittaminen maksuttomasti omassa kodissa. Yleisemmäksi jakamistalouden muodoksi on viime vuosina tullut maksua vastaan jakaminen. Lapissa on yhä noin sata aktiivista sohvasurffaajien majoittajaa (Liljedahl, 2017), mutta sohvasurffaajien kokonaismäärä ja on todennäköisesti verrattain pieni.

Yhteenveto

Matkailuun liittyvää majoitusta voidaan kuvata monista näkökulmista. Sekä olemassa olevaa majoitustarjontaa että matkailijoiden yöpymismääriä voidaan arvioida erilaisilla kriteereillä ja menetelmillä, jolloin saadaan jossain määrin erilaisia lukuja. Ne antavat tietoa saman ilmiön eri puolista.

Tilastokeskuksen mukaan Lapin majoitusliikkeissä oli vuonna 2016 yhteensä runsaat 25 000 vuodepaikkaa. Rekisteröimätön laskennallinen majoituskapasiteetti puolestaan oli TILMA-hankkeessa tehdyn kartoituksen mukaan noin 29 000. Kokonaisvuodepaikkamäärä oli yhteensä noin 54 000. Tämä luku kuvaa aktiivisesti myynnissä olevaa majoitustarjontaa. (Taulukko 3)

Taulukko 3. Maksulliset (aktiivisessa myynnissä olevat) vuodepaikat Lapissa vuonna 2016.

Rekisteröidyt (tilastoidut) vuodepaikat ¹	25 294
Rekisteröimättömät aktiivisessa myynnissä olevat vuodepaikat ²	29 162
Maksulliset (aktiivisessa myynnissä olevat) vuodepaikat yhteensä	54 456

¹ Tilastokeskus, 2017c

² TILMA-hanke

Jos mukaan lasketaan myös omassa käytössä olevat vapaa-ajan asunnot, majoituskapasiteetti on vielä huomattavasti suurempi, House of Laplandin (2017) arvion mukaan yli 100 000 vuodepaikkaa (House of Lapland, 2017). Tämä arvio perustuu majoituskiinteistöjen pinta-aloihin. On kuitenkin huomattava, että uusissa tai uusituissa vapaa-ajan asunnoissa on usein vähemmän vuodepaikkoja pinta-alaa kohden kuin vanhoissa, joten kiinteistöjen pinta-aloihin perustuvat laskelmat voivat vääristyä ajan myötä.

Yöpymisiä Lapin rekisteröidyissä majoitusliikkeissä oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 yhteensä noin 2,7 miljoonaa. Tässä luvussa eivät ole mukana maksulliset yöpymiset rekisteröimättömässä majoituksessa eivätkä yöpymiset omassa vapaa-ajan asunnossa, sukulaisten tai tuttavien luona tai muussa ilmaisessa majoituksessa (kuten sohvaurffauskohteissa). Taulukkoon 4 on koottu arviot yöpymisten määristä erityyppisissä majoituksissa.

Taulukko 4. Yöpymiset Lapissa vuonna 2016.

Rekisteröidyt yöpymiset ¹	n. 2,7 miljoonaa
Rekisteröimättömät yöpymiset	n. 0,8 miljoonaa
Yöpymiset sukulaisten ja tuttavien luona	n. 1,9 miljoonaa
Yöpymiset omissa vapaa-ajan asunnoissa	n. 2,1 miljoonaa
Yöpymiset yhteensä	n. 7,5 miljoonaa

¹ Tilastokeskus, 2017e

Pienissä rekisteröimättömissä majoitusliikkeissä toteutuu TILMA-hankkeessa tehdyn laskelman mukaan vuosittain noin 800 000 yöpymistä. Tämä luku on kuitenkin vain arvio, eivätkä laskelman perusteena käytetyt tiedot ole täysin ajantasaiset. Rekisteröimättömien maksullisten yöpymisten todellisen määrän laskeminen edellyttäisi omaa tarkempaa selvitystä.

Omassa vapaa-ajan asunnossa tapahtuneita ulkopaikkakuntalaisten yöpymisiä oli TILMA-hankkeessa tehdyn laskelman mukaan vuonna 2016 Lapissa yhteensä noin 2,1 miljoonaa ja yöpymisiä sukulaisten ja tuttavien luona noin 1,9 miljoonaa. Myös nämä luvut ovat arvioita, ja varsinkin sukulaisten ja tuttavien luona tapahtuvien yöpymisten määrän varmempi selvittäminen edellyttäisi erillistä selvitystä esimerkiksi kotitalouskyselyllä.

Niin sanottu sohvasurffaus eli vieraiden majoittaminen maksuttomasti omassa kodissa yleistyi 2010-luvun alussa, mutta viime vuosina suosittumaksi on tullut matkailijoiden majoittaminen omassa kodissa maksua vastaan varsinkin Airbnb-palvelun kautta. Aktiivisia sohvasurffausmajoittajia on Lapissa edelleen, mutta sohvasurffaajien kokonaismäärä on todennäköisesti verrattain pieni.

Lähteet

FCG Oy (2016). Mökkibarometri 2016. FCG Finnish Consulting Group Oy. Saaristoasiain neuvottelukunta, Maa- ja metsätalousministeriö. Haettu 1.11.2017 osoitteesta <http://mmm.fi/documents/1410837/1880296/Mokkibarometri+2016/7b69ab48-5859-4b55-8dc2-5514cdfa6000>

Hermiö, M.-L. (2017). Kesämökki 2016. Sähköposti pasi.satokangas@lapinamk.fi 20.11.2017.

Holmberg, E., Lopez, M. & Ritalahti, J. (2014). *Matkailun tulo- ja työllisyyspalvelut Uudellamaalla 2013*. (HAAGA-HELIA:n julkaisut, Kehittämöraportit ja tutkimukset.) Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Haettu 15.11.2017 osoitteesta <http://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/Kuvat-ja-liitteet/Palvelut/Julkaisut/uudenmaanmatkailuselvitys.pdf>

House of Lapland (2017). 10 faktaa Lapin matkailusta. Infograafi. Haettu 21.11.2017 osoitteesta https://storage.googleapis.com/hol-production/2017/01/10-faktaa-lapin-matkailusta-2017_final-1.pdf

Kauppi, P. (2001). *Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: Pohjoismaisen mallin matkailijatutkimukset*. (Naturpolis Kuusamo, Koulutus- ja kehittämisspalvelut. Tutkimuksia 3/2001.)

Lahovuori, I. & Mikkonen, J. (2014). *Tilastotiedon hyödyntäminen ennakoinnissa. CASE: Matkailun alueelliset tietovarannot*. Loppuraportti. Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos. Itä-Suomen yliopisto. Haettu 15.11.2017 osoitteesta http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140481/urn_nbn_fi_uef-20140481.pdf

Lapin liitto (2017). *Lapin matkailustrategia 2015–2018*. Haettu 6.11.2017 osoitteesta http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=2265071&name=DLFE-25498.pdf

Lassila, H. (2015). *Matkailun tulo- ja työllisyyspalvelut Pohjois-Savossa 2013*. (Raportti, Savonia-ammattikorkeakoulu.) Haettu 15.11.2017 osoitteesta https://portal.savonia.fi/amk/sites/default/files/pdf/tki_ja_palvelut/julkaisut/Matkailun-tulo-ja-tyollisyyspalvelut-Pohjois-Savossa-2013-raportti_valmis.pdf

Liljedahl, P. (2017). Majoittajan luottamuksen rakentuminen Couchsurfing-profiilin kautta osana tavoiteltua turvallisuutta. Matkailututkimuksen kandidaatintutkielma, Lapin yliopisto.

Muhonen, M. (2016). Viime vuonna kevätseurongissa lovi. *Luoteis-Lappi*, 25.2.2016. Haettu 15.11.2017 osoitteesta <http://www.luoteis-lappi.com/arkisto/viime-vuonna-kevatesongissa-lovi.html>

Peräkääly, T. (2005). Pienten majoitusliikkeiden asema ja merkitys Suomen maakuntien matkailussa. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Yhdyskuntatieteiden laitos, Aluetiede. Haettu 20.11.2017 osoitteesta <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/92692/gradu00535.pdf?sequence=1>

Pikkarainen, A. (2014). Kertooko tilasto vai vesi totuuden? *Koillissanomat*, 21.5.2014. Haettu 15.11.2017 osoitteesta <http://www.koillissanomat.fi/uutisetkoillismaa/kertooko-tilasto-vai-vesi-totuuden-6.226.20963.86889d5a3e>

Saijets, M. (2009). Valtaosa tunturikeskusten yöpymisistä jää pimentoon. *Yle Lappi*, 10.11.2009. Haettu 21.11.2017 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-5915768>

TAK (2015). Yhteenvedo mökkimajoitustilastoista. Vuosi 2015. Julkaisematon raportti. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy.

Tilastokeskus (2013). Kotitalouksien määrä, keskipikoko, kotitalousväestön koko ja keskimääräiset kulutusyksiköt Suomessa vuosina 1966–2013. Haettu 1.11.2017 osoitteesta http://www.stat.fi/til/tjt/2013/03/tjt_2013_03_2015-04-02_tau_001_fi.html

Tilastokeskus (2017a). Asuntokunnat. Haettu 22.3.2017 osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__asu__asas/010_asas_tau_101.px/?rxid=b8282dbc-8582-4faf-be58-3d849da161a3

Tilastokeskus (2017b). Käsitteet. Majoitusliike. Haettu 8.11.2017 osoitteesta <http://www.stat.fi/meta/kas/majoitusliike.html>

Tilastokeskus (2017c). Majoitusliikkeiden kapasiteetti kunnittain. Haettu 6.11.2017 osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__lii__matk/statfin_matk_pxt_005_fi.px/?rxid=e38f033e-fb70-4453-86ed-f09b6fba1a03

Tilastokeskus (2017d). Majoitustilaston laatuseloste. Haettu 2.11.2017 osoitteesta http://www.stat.fi/til/matk/2017/08/matk_2017_08_2017-10-19_laa_001_fi.html

Tilastokeskus (2017e). Saapuneet vieraat ja yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä. Haettu 8.11.2017 osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__lii__matk/statfin_matk_pxt_004_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=0b1bbff7-2c1c-4a39-bcd5-d34dea967278

Tilastokeskus (2018). Saapuneet vieraat ja yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä. Haettu 19.1.2018 osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__lii__matk/statfin_matk_pxt_004_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=d792e8ed-fc21-4486-9db3-06d418b2181f

Vesterinen, N. (2017). Työ- ja elinkeinoministeriö, erityisasiantuntija. Tapaaminen 11.4.2017.